

מלאכת בישול: אוכל, מתכות ומאכל בן דרוסאי
Defining the Act of Bishul

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזורח, הבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב

והלש והאופה. אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה! - תנא דידן - סידורא דפת נקט. אמר רב אחא בר רב עזריא: האי מאן דשדא סיכתא לאתונא - חייב משום מבשל. פשיטא! מהו דתימא - לשרורי מנא קא מיכוין, קא משמע לן: דמירפא רפי, והדר קמיט. אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דארתח כופרא - חייב משום מבשל. פשיטא! - מהו דתימא: כיון דהדר ואיקושא - אימא לא, קא משמע לן.

3. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

גופא, אמר רב חנן בר אמי א"ר פדת א"ר יוחנן: האי עובד כוכבים דחריך רישא - שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה. אמר רבינא: הלכך, האי עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא, וקבר בה ישראל קרא מעיקרא - שפיר דמי. פשיטא! מהו דתימא: לבשולי מנא קא מיכוין, קמ"ל: לשרורי מנא קא מיכוין.

4. רש"י מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

דשדא סיכתא - קובליי"א בלע"ז ליבשה בתנור.
וקבר בה ישראל קרא מעיקרא - והטמין ישראל בתנור דלעת חיה קודם שהוסק התנור והעובד כוכבים הסיקו ונתבשלה הדלעת.
שפיר דמי - הואיל והעובד כוכבים לא לבשל נתכוין.
פשיטא - היינו דר' יוחנן.
מהו דתימא - האי עובד כוכבים לבשולא להאי סיכתא איכוון והא לשם בישול הסיקו.
קמ"ל - דאין בישול בכלים.

5. תוספות מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

קא משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין - ואע"ג דאמרינן ב' כלל גדול (שבת דף עד: ושם ע"ש) האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל היינו לענין שבת דאע"ג דלשרורי מנא קא מיכוין מ"מ הוא מבשל קצת וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין וגבי שבת החמירו להחשיבו אבל לענין בישולי עובדי כוכבים לא חשיבו ואינו (חייב) עד שיתכוין לבישול גמור.

6. רש"י מסכת שבת דף עד עמוד ב

ונקט אופה - דלא שייך במלאכת המשכן כלל.
סדורא דפת - שהתחיל בו נקט, ואופה במקום בשול דסממנין הוא, דהוא בישול דפת.
דשדא סיכתא - שהשליך יתד לח לתנור חם ליבשו, שיתקשה.
לשרורי - לחזק, ואין כאן בישול.
דמרפי רפי - על ידי חום האור והמים שבתוכו יוצאין, ולאחר שיצאו מימיו קמיט - מתקשה, וכי רפי ברישא הוי בישולו.
דארתח כופרא - שהתיך זפת.
דהדר אקושי - חוזר ומתקשה.

7. רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה א

האופה כגרוגרת חייב, אחד האופה את הפת או המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים הכל ענין אחד הוא, שיעור המחמם את המים כדי לרחוץ בהן אבר קטן, ושיעור מבשל סממנין כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו. [השגת הראב"ד: ושיעור מבשל סממנין כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו. א"א כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכה.]

הלכה ו

המתוך אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכת ב עד שתעשה גחלת הרי זה תולדת מבשל, וכן הממסס את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם הרי זה תולדת מבשל וחייב, וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל, כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל.

8. משנה ברורה סימן שיח

וע"כ יש ליזהר מאד שלא להניח עצים לחים על התנור ליבשן אחר שקיעת החמה שהוא חשש דאורייתא.

9. שו"ת יחזה דעת חלק ג סימן כב

ואף על פי שהגאון בעל שואל ומשיב במהדורא תליתאה (חלק ב' סימן כ') פסק שאסור לתת לחם אפוי על גבי התנור בשבת כדי שיתקשה יותר ויעשה צנימים, והביא ראיה ממה שפסק הרמב"ם (בפרק ט' מהלכות שבת) שאסור לרפות דבר קשה או להקשות דבר רך, וכאן הרי הופך את הלחם הרך לצנימים קשים. אולם אף אם נניח שיש להשוות דין ביצה ללחם, מכל מקום נראה שאין דברי השואל ומשיב מוכרחים להלכה, שדברי הרמב"ם שאסור לרפות דבר קשה או להקשות דבר רך, אינם שייכים לגבי דבר מאכל, שהוא דרך אכילה, וכמו שמותר לשרות במרק רותח לחם יבש כדי לרככו, וכמו שכתב בכנסת הגדולה (סימן שי"ח), שמנהג העולם לערות בשבת מרק רותח מכלי ראשון על פת שבתוך הקערה, מפני שתופסים לעיקר דעת מרן השלחן ערוך שאין דין בישול אחר אפיה.

מאכל בן דרוסאי

10. רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ה:

הניח בשר על גבי גחלים אם נצלה בו כגרוגרת אפי' בשנים ושלושה מקומות חייב, לא נצלה בו כגרוגרת אבל נתבשל כולו חצי בישול חייב, נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור, עד שיהפך בו ויתבשל חצי בישול משני צדדיו, שכח והדביק פת בתנור בשבת ונזכר מותר לו לרדותה קודם שתאפה ויבוא לידי מלאכה. השגת הראב"ד: אבל נתבשל כולו חצי בישול. א"א חצי בישול פי' כמאכל בן דרוסאי.

11. רש"י מסכת שבת דף כ עמוד א

בן דרוסאי - לסטים היה, ומבשל בישולו שלישי.

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנד סעיף ב

אין צולין בצל וביצה או בשר ע"ג גחלים, אלא כדי שיצלה מבע"י משני צדדיו, כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בישולו אפי' הוא בשר גדי, דכיון שהניח ע"ג גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואע"פ שיתחרך, הלכך חיישינן שמא יחתה: אבל כשנצלה כמאכל ב"ד, לא חיישינן דלמא אתי לחתויי, אפילו אם הוא בשר שור, שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יחתה להפסידו.

13. משנה ברורה סימן רנג

לח. כמאכל בן דרוסאי - י"א חצי בישול וי"א שלישי בישול והשו"ע לקמן בסימן רנ"ד ס"ב סתם חצי בישול ובמקום הדחק אפשר דיש להקל: